

> Retouradres Postbus 20901, 2500 EX Den Haag

Bestuurskern

DG luchtvaart en maritieme
zaken

Contactpersoon

Wob-loket@minienw.nl

Ons kenmerk

IENW/BSK-2021/10965

Datum 8 februari 2020
Betreft Besluit op uw Wob-verzoek d.d. 16 juli 2020 inzake de
onderhandelingen KLM-Steunmaatregelen

Geachte

Bij brief van 16 juli 2020, ontvangen op 21 juli 2020, heeft u bij mijn ministerie een verzoek ingediend als bedoeld in artikel 3, eerste lid, van de Wet openbaarheid van bestuur (hierna: Wob). U verzoekt om informatie inzake de onderhandelingen KLM-Steunmaatregelen met betrekking tot de arbeidsvoorwaarden.

Ik citeer hieronder de afzonderlijke vragen uit uw verzoek waarin u uw verzoek nader toespitst. Hierbij geeft u aan dat u de informatie en/of documenten wilt ontvangen over de periode 1 januari 2020 tot en met 16 juli 2020.

1. In het algemeen; alle communicatie en documentatie terzake de onderhandelingen, besprekingen en afspraken tussen de overheid en KLM terzake de KLM-Steunmaatregelen (openbaar gemaakt op 26 juni 2020), en meer in het bijzonder de totstandkoming van de bepalingen hierin terzake (verplichte aanpassing van) de arbeidsvoorwaarden bij KLM. Hierbij gaat het met name om de:
 - geëiste 0 tot 20% verlaging van arbeidsvoorwaarden van personeel;
 - geëiste 20% verlaging van de arbeidsvoorwaarden van de directie en het topmanagement;
 - geëiste 15% reductie van beïnvloedbare kosten;
 - geëiste uitstel van uitbetalen winstdeling;
 - geëiste 'beëindiging van medewerking van KLM inzake belastingontwijking';
2. Alle communicatie en documentatie met betrekking tot de vraag hoe de onderhandelingen betreffende deze KLM-Steunmaatregelen zijn begonnen; wanneer dit was, welke partijen dit hebben geïnitieerd en ook meer specifiek uit wiens koker de onderdelen kwamen, genoemd onder punt 1. Wie heeft de betreffende percentages gesuggereerd, wie suggereerde dat dit bijvoorbeeld 20% werd, niet 15% of juist 25%? Overheid of KLM? En welke partij heeft de suggestie gedaan dat de kwestie van de belastingontwijking hier onderdeel van ging uitmaken?;
3. Alle communicatie en documentatie met betrekking tot de vraag wat er in alle besprekingen betreffende deze KLM-Steunmaatregelen telkens op de agenda heeft gestaan, en wie deze agenda's telkens vaststelde;

4. Alle notulen van de betreffende besprekingen, en alle andersoortige aantekeningen, samenvattingen, gespreksverslagen of eruit voortvloeiende actiepunten;
5. Alle overige communicatie en documentatie welke inzicht kan geven in de totstandkoming van de KLM-Steunmaatregelen in het algemeen, en het onderdeel arbeidsvoorwaarden hierin in het bijzonder, en dan met name de vraag wat de rolverdeling was van de verschillende partijen; wie verzocht erom welk onderdeel in het pakket op te nemen?;
6. Alle overige communicatie en documentatie welke inzicht kan verschaffen in de vraag wat de beweegredenen waren van de overheid en/of de KLM om deze afspraken terzake arbeidsvoorwaarden op te nemen in de KLM-Steunmaatregelen;
7. Alle overige communicatie en documentatie met betrekking tot de vraag of er sprake is geweest van een onderhandeling over arbeidsvoorwaardencondities enerzijds, versus andersoortige condities anderzijds, en wie hierin welke standpunten innam;
Onderdelen 2 t/m 7 zien ook (maar niet uitsluitend) op de volgende besprekingen:
 - 04-06-2020 overleg Ministerie I&W en Ministerie Fin, met de Air France-KLM holding en de regering Frankrijk;
 - 23-06-2020 overleg Macron & Rutte, en ook wat over dit overleg is gezegd in de ministerraad hieraan voorafgaand en hierop volgend;
 - 26-06-2020 alle stukken ter voorbereiding op de Kamerbrief inzake de KLM-Steunmaatregelen en ook alle stukken hieraan gerelateerd, erop volgend;
8. Alle communicatie en documentatie met betrekking tot de NOW-regeling in relatie tot KLM, alsmede alles wat ziet op het eventuele verband tussen de NOW regeling en de uiteindelijke arbeidsvoorwaarden in de KLM-Steunmaatregelen;
9. Alle communicatie en documentatie, data, analyses, toelichtingen, benchmarks met, over en van de externe adviseurs (waaronder onder meer Linklaters, ABN Amro en Allen & Overy) die betrokken zijn geweest bij de formulering van de arbeidsrechtelijke condities in deze KLM-Steunmaatregelen, alsmede bij het opstellen, analyseren en doorberekenen ervan;
10. Alle communicatie en documentatie met en over de positie van de Franse regering in deze kwestie;
11. Alle communicatie en documentatie met en over de Air France-KLM holding en dan met name ten aanzien van de vraag in hoeverre de top van KLM in deze kwestie een andere positie innam dan de top van de Air France-KLM holding;
12. Alle communicatie en documentatie met betrekking tot de vragen die door de overheid zijn gesteld aan, of informatie die door de overheid is opgevraagd bij KLM terzake arbeidsvoorwaarden;
13. Alle communicatie en documentatie welke door KLM in deze onderhandelingen terzake arbeidsvoorwaarden aan de overheid ter beschikking is gesteld, ergo alle door KLM in deze aangeleverde gegevens (data, analyses, toelichtingen, benchmarks etc), en of deze gegevens

Ons kenmerk
IENW/BSK-2021/10965

Datum
8 februari 2020

uitsluitend gegevens van KLM zelf betroffen, of dat deze gegevens ook uit andere bronnen kwamen;

Ons kenmerk
IENW/BSK-2021/10965

Datum
8 februari 2020

14. Alle communicatie en documentatie met betrekking tot de conceptversies van de KLM-steunmaatregelen voor zover dat de onder punt 1 genoemde kwesties betreft, alsmede de vraag wie de verschillende conceptversies heeft opgesteld;
15. Alle communicatie en documentatie met betrekking tot de feedback van KLM en de verschillende overheidsorganen op alle conceptversies als onder punt 14 beschreven;
16. Alle communicatie en documentatie met betrekking tot de vraag wie heeft besloten (KLM dan wel een overheidsorgaan) hoe en wat in deze periode door de verschillende onderdelen van de overheid naar buiten toe zou worden gecommuniceerd (aan pers, publiek, politiek, KLM en KLM-personeel,) over de onder punt 1 genoemde kwesties, inclusief alle concept communicatie terzake, alle feedback op de conceptversies, en alle communicatie en documentatie over persberichten en andersoortige perscontacten waaronder onder meer persconferenties. Dit geldt met name ook voor de communicatie inzake:
 - Nieuwsberichten op of rond 17-04-2020 inzake de bonussen bij KLM;
 - Nieuwsberichten op of rond 18-04-2020 inzake belastingontwijking;
 - Nieuwsberichten op of rond 24-04-2020 rond de bekendmaking van de aangekondigde KLM-Steunmaatregelen;
 - De respons van Minister Hoekstra op de verschillende nieuwsberichten;
 - Nieuwsberichten op of rond 26-06-2020 rond de bekendmaking van de KLM-steunmaatregelen;
17. Alle communicatie en documentatie ten aanzien van de e-mail die door de Vereniging Nederlandse Verkeersvliegers is verzonden aan het Ministerie van Financiën op 3 juni 2020, dat Minister Hoekstra publiekelijk uitspraken deed die wat de VNV betreft onjuist waren, en alle communicatie en documentatie ten aanzien van de vraag waarom (naar buiten toe) niets is gedaan met deze e-mail;
18. Alle communicatie en documentatie met en/of over de vakbonden ten aanzien van de onder punt 1 genoemde onderdelen, en met name ook alle communicatie en documentatie ten aanzien van de vraag waarom de vakbonden niet bij de onderhandelingen over de KLM-steunmaatregelen zijn betrokken; de besluitvorming hieromtrent, de overheidsorganen die hiertoe hebben besloten;
19. Alle communicatie en documentatie met en/of over de Europese Commissie en/of andere Europese instanties ten aanzien van dit onderdeel van de arbeidsvoorwaarden in de KLM-Steunmaatregelen.

Procedure

De ontvangst van uw verzoek is schriftelijk bevestigd per e-mail van 21 juli 2020. De beslistermijn is per e-mail van 19 augustus 2020 met vier weken verdaagd. Bij brief van 16 september 2020 heeft u mijn ministerie een ingebrekestelling gestuurd, wegens het overschrijden van de wettelijke termijn om op uw Wob-verzoek te beslissen. Op 3 november 2020 zijn derde-belanghebbenden in de gelegenheid gesteld om hun zienswijze te geven. Op 1 december 2020 is er een beroep niet tijdig beslist ingediend.

Wettelijke kader

Uw verzoek valt onder de reikwijdte van de Wob. Voor de relevante Wob-artikelen verwijs ik u naar bijlage 1 van dit besluit.

Inventarisatie documenten

Op basis van uw verzoek zijn er 7 documenten afkomstig van mijn ministerie aangetroffen. Deze documenten zijn opgenomen in een inventarislijst. U treft de inventarislijst aan als bijlage 2 bij dit besluit. Het ministerie van Financiën, het ministerie van Algemene Zaken en het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid hebben uw Wob-verzoek ook ontvangen en zij zullen beslissen op uw Wob-verzoek aangaande de documenten die afkomstig zijn van hen.

Zienswijzen

Op 3 november 2020 zijn derde-belanghebbenden in de gelegenheid gesteld hun zienswijze naar voren te brengen. De zienswijzen van de belanghebbenden heb ik in mijn belangenafweging meegenomen. Ik verwijs u hiervoor naar het onderdeel 'Overwegingen' in dit besluit.

Besluit

Ik heb besloten uw verzoek gedeeltelijk te honoreren en daarbij een aantal documenten deels openbaar te maken. Voor de motivering verwijs ik u naar het onderdeel 'Overwegingen' in dit besluit. De inventarislijst maakt integraal onderdeel uit van dit besluit. Voor de toegepaste weigeringsgronden per document wil ik u verwijzen naar de inventarislijst.

Overwegingen

Op grond van artikel 10, tweede lid, aanhef en onder e, van de Wob blijft verstrekking van informatie achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen het belang dat de persoonlijke levenssfeer wordt geëerbiedigd.

In de documenten staan persoonsgegevens die de persoonlijke levenssfeer raken. Het gaat daarbij om namen en andere naar een natuurlijke persoon herleidbare gegevens van ambtenaren en derden. Hoewel ambtenaren en derden in hun beroepshalve functioneren als zodanig niet ten volle een beroep kunnen doen op bescherming van hun persoonlijke levenssfeer, geldt dit in beginsel wel voor gegevens als namen, telefoonnummers (werk en privé), e-mailadressen en handtekeningen en parafen van bestuurders, ambtenaren en personen van andere organisaties. Namen en andere naar een natuurlijke persoon herleidbare gegevens zijn immers persoonsgegevens en het belang van eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer kan zich tegen het openbaar maken van dergelijke informatie verzetten. Dit vraagt om een belangenafweging. Daarbij spelen volgens de rechtspraak verschillende aspecten een rol, zoals de functie van de ambtenaar en de mate waarin sprake is van een publieke functie, waardoor de betrokkenen in de openbaarheid treedt of de namen in de openbare bronnen traceerbaar zijn.

De in de betreffende document opgenomen persoonsgegevens betreffen de namen van ambtenaren. Het belang van de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer kan zich tegen het openbaar maken van deze naam verzetten.

Nu er geen omstandigheden zijn welke met zich meebrengen dat de betreffende ambtenaren openbaarmaking van hun namen moeten aanvaarden, ben ik van oordeel dat het belang van de bescherming van de persoonlijke levenssfeer

zwaarder weegt dan het belang van openbaarheid. De namen zijn daarom onleesbaar gemaakt.

Ons kenmerk
IENW/BSK-2021/10965

Op grond van artikel 10, tweede lid, aanhef en onder g, van de Wob blijft verstrekking van informatie voorts achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen het belang van het voorkomen van onevenredige bevoordeling of benadeling van bij de aangelegenheid betrokken natuurlijke personen of rechtspersonen dan wel van derden.

Datum
8 februari 2020

Gelet op de aard en de inhoud van de gevraagde informatie staat artikel 10, tweede lid, aanhef en onder g, van de Wob aan openbaarmaking van passages uit de documenten in de weg. Volledige openbaarmaking van de gevraagde informatie zou de bij deze informatie betrokken personen namelijk onevenredig benadelen en kunnen leiden tot schadelijke effecten. Openbaarmaking van deze informatie zonder juiste feitelijke context kan leiden tot speculatie, het trekken van onjuiste conclusies en het waarnemen van risico's waar dezen wellicht niet aanwezig zijn. Aldus kan er een verkeerd dan wel onjuist beeld ontstaan van de in de betreffende documenten genoemde partijen, inhoudende dat hun ten onrechte een bepaalde positie en/of betrokkenheid wordt toegedicht.

Onder voornoemde omstandigheden weegt het belang van openbaarmaking naar mijn oordeel niet op het tegen het voorkomen van voornoemd nadeel voor betrokkenen onevenredig nadelige gevolgen. De openbaarmaking van deze passages weiger ik daarom op grond van artikel 10, tweede lid, aanhef en onder g, van de Wob.

Artikel 11, eerste lid, van de Wob bepaalt dat in geval van een verzoek om informatie uit documenten opgesteld ten behoeve van intern beraad, geen informatie wordt verstrekt over daarin opgenomen persoonlijke beleidsopvattingen.

Artikel 11, tweede lid, van de Wob bepaalt, dat over persoonlijke beleidsopvattingen met het oog op een goede democratische bestuursvoering informatie kan worden verstrekt, maar niet in tot personen herleidbare vorm.

Op grond van artikel 11, onder c, van de Wob wordt onder intern beraad verstaan het beraad over een bestuurlijke aangelegenheid binnen een bestuursorgaan, dan wel binnen een kring van bestuursorganen in het kader van de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een bestuurlijke aangelegenheid. Een persoonlijke beleidsopvatting is "een opvatting, aanbeveling of conclusie van één of meer personen over een bestuurlijke aangelegenheid en de daartoe door hen aangevoerde argumenten" (artikel 1, onder f, van de Wob).

Als documenten van intern beraad worden blijktens de toelichting op de Wob en bestendige jurisprudentie o.a. aangemerkt: nota's van ambtenaren aan hun politieke en ambtelijke leidinggevenden, correspondentie tussen ministeries of andere bestuursorganen onderling en concepten van stukken. Ook documenten afkomstig van externe personen of organisaties die bij de beleidsvorming en besluitvorming worden betrokken kunnen als documenten bestemd voor intern beraad worden aangemerkt. Deze beperking op de informatieverplichting is in de Wob opgenomen omdat een ongehinderde bijdrage van ambtenaren en van hen die van buiten bij het intern beraad zijn betrokken bij de beleidsvorming en -voorbereiding gewaarborgd moet zijn. Zij moeten in alle openhartigheid onderling

en met bewindspersonen kunnen communiceren. Staatsrechtelijk zijn slechts de standpunten die het bestuursorgaan voor zijn rekening wil nemen relevant.

Ons kenmerk
IENW/BSK-2021/10965

Een aantal documenten zijn aan te merken als documenten opgesteld ten behoeve van intern beraad. Voor zover hierin persoonlijke beleidsopvattingen in zijn opgenomen, maak ik deze niet openbaar. Het betreft communicatie over de vraag in hoeverre de brief van VNV aan de minister van Infrastructuur en Waterstaat en de minister van Financiën over mogelijke steunmaatregelen Air France – KLM (d.d. 27 april jl.) reeds beantwoord zou zijn.

Datum
8 februari 2020

Ik acht het niet in het belang van een goede en democratische bestuursvoering indien de standpunten van ambtenaren zelfstandig worden betrokken in de publieke discussie. Ik zie in dit geval geen aanleiding om met toepassing van artikel 11, tweede lid, van de Wob in niet tot personen herleidbare vorm informatie te verstrekken over deze persoonlijke beleidsopvattingen.

Wijze van openbaarmaking

De documenten zoals vermeld op de inventarislijst worden u per e-mail toegezonden.

Plaatsing op internet

Dit besluit en de openbaar gemaakte documenten worden geanonimiseerd op www.rijksoverheid.nl geplaatst.

Ik vertrouw erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
DE MINISTER VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT,
Namens deze,
De DIRECTEUR-GENERAAL LUCHTVAART EN MARITIEME ZAKEN,

Mevr. R.W.C. Clabbers

Ons kenmerk
IENW/BSK-2021/10965

Datum
8 februari 2020

Bezwaarclausule

Voor nadere informatie over dit besluit kunt u terecht bij de hierboven genoemde contactpersoon. Op grond van de Algemene wet bestuursrecht kunnen belanghebbenden een bezwaarschrift indienen tegen dit besluit binnen zes weken na de dag waarop dit is bekendgemaakt. Het bezwaarschrift moet worden gericht aan de Minister van Infrastructuur en Waterstaat, ter attentie van Hoofddirectie Bestuurlijke en Juridische Zaken, afdeling Algemeen Bestuurlijk-Juridische Zaken, postbus 20901, 2500 EX Den Haag.

Het bezwaarschrift dient te zijn ondertekend en ten minste te bevatten:

- a. naam en adres van de indiener;
 - b. de dagtekening;
 - c. een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaarschrift zich richt (datum en nummer of kenmerk);
 - d. een opgave van de redenen waarom men zich met het besluit niet kan verenigen;
 - e. zo mogelijk een afschrift van het besluit waartegen het bezwaarschrift zich richt.
- Het niet voldoen aan deze eisen kan leiden tot niet-ontvankelijkheid van het bezwaarschrift.

Een bezwaarschrift kan uitsluitend per gewone post en niet per e-mail worden ingediend. Machtigt u iemand om namens u bezwaar te maken? Stuur dan ook een kopie van de machtiging mee. Bij indiening van een bezwaarschrift namens een rechtspersoon, dient u documenten mee te sturen (origineel uittreksel uit het handelsregister en/of een kopie van de statuten van de rechtspersoon) waaruit blijkt dat u bevoegd bent namens de rechtspersoon op te treden.

Bijlage 1 – Relevante artikelen uit de Wob

Artikel 10

Ons kenmerk
IENW/BSK-2021/10965

Datum
8 februari 2020

1. Het verstrekken van informatie ingevolge deze wet blijft achterwege voor zover dit:
 - a. de eenheid van de Kroon in gevaar zou kunnen brengen;
 - b. de veiligheid van de Staat zou kunnen schaden;
 - c. bedrijfs- en fabricagegegevens betreft, die door natuurlijke personen of rechtspersonen vertrouwelijk aan de overheid zijn meegedeeld;
 - d. persoonsgegevens betreft als bedoeld in de artikelen 9, 10 en 87 van de Algemene verordening gegevensbescherming, tenzij de verstrekking kennelijk geen inbreuk op de persoonlijke levenssfeer maakt.
2. Het verstrekken van informatie ingevolge deze wet blijft eveneens achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen de volgende belangen:
 - a. de betrekkingen van Nederland met andere staten en met internationale organisaties;
 - b. de economische of financiële belangen van de Staat, de andere publiekrechtelijke lichamen of de in artikel 1a, onder c en d, bedoelde bestuursorganen;
 - c. de opsporing en vervolging van strafbare feiten;
 - d. inspectie, controle en toezicht door bestuursorganen;
 - e. de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer;
 - f. het belang, dat de geadresseerde erbij heeft als eerste kennis te kunnen nemen van de informatie;
 - g. het voorkomen van onevenredige bevoordeling of benadeling van bij de aangelegenheid betrokken natuurlijke personen of rechtspersonen dan wel van derden.
3. Het tweede lid, aanhef en onder e, is niet van toepassing voor zover de betrokken persoon heeft ingestemd met openbaarmaking.
4. Het eerste lid, aanhef en onder c en d, het tweede lid, aanhef en onder e, en het zevende lid, aanhef en onder a, zijn niet van toepassing voor zover het milieu-informatie betreft die betrekking heeft op emissies in het milieu. Voorts blijft in afwijking van het eerste lid, aanhef en onder c, het verstrekken van milieu-informatie uitsluitend achterwege voor zover het belang van openbaarmaking niet opweegt tegen het daar genoemde belang.
5. Het tweede lid, aanhef en onder b, is van toepassing op het verstrekken van milieu-informatie voor zover deze handelingen betreft met een vertrouwelijk karakter.
6. Het tweede lid, aanhef en onder g, is niet van toepassing op het verstrekken van milieu-informatie.
7. Het verstrekken van milieu-informatie ingevolge deze wet blijft eveneens achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen de volgende belangen:
 - a. de bescherming van het milieu waarop deze informatie betrekking heeft;
 - b. de beveiliging van bedrijven en het voorkomen van sabotage.
8. Voor zover het vierde lid, eerste volzin, niet van toepassing is, wordt bij het toepassen van het eerste, tweede en zevende lid op milieu-informatie in aanmerking genomen of deze informatie betrekking heeft op emissies in het milieu.

Artikel 11

1. In geval van een verzoek om informatie uit documenten, opgesteld ten behoeve van intern beraad, wordt geen informatie verstrekt over daarin opgenomen persoonlijke beleidsopvattingen.
2. Over persoonlijke beleidsopvattingen kan met het oog op een goede en democratische bestuursvoering informatie worden verstrekt in niet tot personen herleidbare vorm. Indien degene die deze opvattingen heeft geuit of zich erachter heeft gesteld, daarmee heeft ingestemd, kan de informatie in tot personen herleidbare vorm worden verstrekt.
3. Met betrekking tot adviezen van een ambtelijke of gemengd samengestelde adviescommissie kan het verstrekken van informatie over de daarin opgenomen persoonlijke

beleidsopvattingen plaatsvinden, indien het voornemen daartoe door het bestuursorgaan dat het rechtstreeks aangaat aan de leden van de adviescommissie voor de aanvang van hun werkzaamheden kenbaar is gemaakt.

Ons kenmerk
IENW/BSK-2021/10965

4. In afwijking van het eerste lid wordt bij milieu-informatie het belang van de bescherming van de persoonlijke beleidsopvattingen afgewogen tegen het belang van openbaarmaking. Informatie over persoonlijke beleidsopvattingen kan worden verstrekt in niet tot personen herleidbare vorm. Het tweede lid, tweede volzin, is van overeenkomstige toepassing.

Datum
8 februari 2020